

vlaamse
scholieren
koepel

> LEERLINGENPARTICIPATIE: EEN ISSUE BINNEN DE LERARENOPLEIDING?

Een voorstel tot aanbod voor jullie opleiding
(Doedèskadèn vzw & Vlaamse Scholierenkoepel vzw)

Met deze tekst stellen de Vlaamse Scholierenkoepel vzw en Doedèskadèn vzw een vormings- en begeleidingsaanbod voor rond leerlingenparticipatie in het basis en secundair onderwijs. We richten ons naar alle opleidingen binnen het Vlaamse onderwijslandschap.

Dit aanbod is een verrijking in het huidige curriculum van de studenten. We willen u dan ook vragen om deze tekst te lezen en samen te bespreken of en hoe ons aanbod in jullie opleiding geïntegreerd kan worden.

1. **Wie wij zijn**
2. **Onze visie**
3. **Wat we bieden**

1. **Wie wij zijn**

De Vlaamse Scholierenkoepel vzw en Doedèskadèn vzw slaan regelmatig de handen in elkaar om samen werk te maken van meer leerlingenparticipatie op school.

Over Doedèskadèn vzw

Doedèskadèn is opgericht in 2004. De directe aanleiding was het stopzetten van het steunpunt leerlingenparticipatie. Doedèskadèn beschikt over 2 inhoudelijke medewerkers (nl. Saskia en Jan, zie hieronder) en 1 artistiek medewerker. De organisatie heeft als doel participatieve methodieken te ontwikkelen en waar mogelijk te verzelfstandigen. Deze participatieve methodieken worden uitgewerkt en toegepast op veel domeinen (thema's) waar kinderen en jongeren mee te maken hebben.

Over de Vlaamse Scholierenkoepel vzw

De Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) vzw is de netoverschrijdende koepel van leerlingenraden en de officieel erkende spreekbuis van de scholieren in Vlaanderen. Het achtkoppige secretariaat staat ten dienste van de scholieren, waarvan een afvaardiging het bestuur van de vereniging vormt. De vzw vertolkt de mening van scholieren over onderwijs. De scholierenkoepel telt 700 aangesloten leerlingenraden in het secundair onderwijs. Voor onze leden organiseren we vormingssessies, uitwisselingsmomenten en trajectbegeleidingen. We zoeken samen met de leerlingen(raad) en de school naar een passende wijze om leerlingen te laten participeren.

Op het einde van de tekst vindt u meer informatie over de vier personen die het vormingsaanbod voor deze organisaties verzorgen.

2. **Onze visie**

Leerlingen hebben ongetwijfeld een mening over hun school. Sterker nog, we durven te stellen dat ze invloed willen hebben op wat er op school gebeurt. Dat is onze overtuiging en dat merken we ook dagelijks in de omgang met scholieren.

We illustreren het graag met het onderzoek 'Stem Jos' dat de Vlaamse Scholierenkoepel in 2009 uitvoerde. 3835 leerlingen uit verschillende scholen brachten hun stem uit over wat zij zouden veranderen aan hun school indien ze het voor het zeggen hadden. Hun antwoorden maakten duidelijk dat leerlingen de relevante thema's binnen onderwijs wel degelijk zien. Hun top tien ligt er niet om:

1. Gezellige en toegankelijke scholen
2. Leerkrachten tips kunnen geven voor betere lessen
3. Meer sport en beweging
4. Meer keuzevakken
5. Leren wat je later echt nodig hebt

6. Meer ICT
7. Kritisch leren denken en discussiëren
8. Stage in alle richtingen
9. Inspraak in de klas
10. Gevarieerd aanbod van drank en tussendoortjes

Scholieren geven in dit onderzoek o.a. aan inbreng te willen hebben op het schoolleven. Daarover gaat participatie dan ook volgens ons: zichtbaar inbreng hebben, en weten en ervaren dat er met die inbreng ook iets gebeurt. Niet participeren 'om te leren' of omdat het goed staat, maar omdat de school echt gelooft dat leerlingen het verschil kunnen maken wanneer ze rechtstreeks betrokken worden bij het schoolleven.

Die rechtstreekse participatie van leerlingen gebeurt voornamelijk op het niveau van de klas en in de dagelijkse omgang op de school.

- > **Participatie in de klas** staat het dichtst bij de leerlingen en gebeurt spontaan. Het begint bij een participatieve houding van de leerkracht maar gaat ook over participatief lesgeven. Kunnen leerlingen mee de lestijd invullen? Neem je beslissingen samen met hen? Vertrekt de les vanuit hun ervaringen en leefwereld? Een participatieve leerkracht houdt rekening met de wensen, ideeën en verwachtingen van leerlingen over de lestijd en over het leven op school.
- > **Participatie op school** overstijgt het klasniveau. Of leerlingen hun gedacht kwijt kunnen over zaken die verder gaan dan de klas, hangt af van de sfeer op school. Kunnen leerlingen hun leerkrachten aanspreken met opmerkingen over de school? Hebben ze het gevoel dat hun plannen bespreekbaar zijn? Wil de directeur weten wat de leerlingen van zijn voorstellen vinden?

Participeren in de klas en op school vullen elkaar aan. Het houdt geen steek als leerlingen hun ding mogen zeggen tegen de directeur maar hun mond moeten houden in de klas of omgekeerd. Leerlingenparticipatie is een cultuur die leeft in de hele school.

Het wordt duidelijk dat die participatie zowel op een informele als een formele manier tot stand komt.

- > **Informele participatie** impliceert een open sfeer op school waarin leerkrachten en directie aanspreekbaar zijn. Wordt er geluisterd naar de leerlingen? Mogen leerlingen weten wat er beslist wordt op door het schoolbestuur? Is er tijd voor een babbel over nieuwe schoolregels? Toont de school met andere woorden in alles wat ze doet interesse voor de beleving van de leerlingen?
- > **Formele participatie** ontstaat waar er sprake is van raden, werkgroepen of inspraakmethodieken. Kunnen leerlingen in enquêtes hun mate van welbevinden uiten? Mogen ze deelnemen aan de schoolraad? Is er een leerlingenraad waarin ze samen tot concrete voorstellen kunnen komen? Deze formele participatie is een uiting van een verankerde visie op leerlingenparticipatie.

Ook hier stellen we dat beide participatievormen noodzakelijk zijn. Een leerlingenraad is een loos orgaan als leerkrachten daarbuiten geen open houding aannemen naar leerlingen toe. En omgekeerd kan louter informele participatie te vluchtig zijn, met weinig beloftes op lange termijn. Bepaalde beslissingen vragen nu eenmaal om een formele structuur.

Elke school staat voor de uitdaging om op een informele manier naar leerlingen te luisteren, zowel in de klas als op schoolniveau. Daarnaast is het een opdracht van elke school om scholieren de kans aan te bieden op een formele manier hun mening te uiten en in gesprek te gaan met de school. Zo maak je samen werk van een betere school voor iedereen.

3. Wat we bieden

Wanneer scholen streven naar een participatieve cultuur, is het een taak van elke individuele leerkracht en stagiair om hieraan mee te werken. De Vlaamse Scholierenkoepel en Doedèskadèn verzamelden heel wat inzichten over leerlingenparticipatie en methodieken om op school en in de klas in dialoog te gaan met

leerlingen over het schoolgebeuren. We willen deze expertise graag delen met zoveel mogelijk actoren binnen onderwijs. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat we de hand moeten uitsteken naar de lerarenopleidingen om zo bij te dragen aan de opbouw van een participatieve cultuur in alle opleidingen binnen het Vlaamse onderwijslandschap.

In de lerarenopleiding worden studenten geïnitieerd in actieve werkvormen in de klas. Wij menen dat we een relevant aanbod kunnen bieden om het curriculum te verrijken met vorming omtrent actieve werkvormen op school en participatieve werkvormen in de klas. Onze deskundigheid situeert zich niet op het domein van het leerproces van kinderen en jongeren maar wel op het vlak van het in dialoog treden met hen over hun welbevinden. Wij ontwikkelden zowel expertise over het werken rond hun leef- en leerwereld als over regels en afspraken op school.

Concreet bieden wij drie formats aan:

> **Workshop leerlingenparticipatie**

Duur:	Een halve of een hele dag (naar keuze)
Aantal dlrs:	Maximaal 25; meerdere simultane workshops zijn mogelijk met telkens een groep van 25
Aanbod:	<ul style="list-style-type: none"> – De doelen en principes van leerlingenparticipatie worden verkend. – De studenten zoeken toepassingsgebieden in de eigen klas- en schoolpraktijk. – De begeleider inspireert de studenten met praktijkverhalen en methodieken.
Prijs:	€ 375/halve dag, € 500/hele dag (excl. vervoersonkosten; indien mogelijk nemen we het openbaar vervoer)

> **Traject leerlingenparticipatie**

Duur:	Eén workshopmoment en drie supervisiemomenten (vier momenten in totaal)
Aantal dlrs:	Maximaal 25; meerdere simultane trajecten zijn mogelijk met telkens een groep van 25
Aanbod:	<ul style="list-style-type: none"> – De begeleider geeft een inleiding in het thema leerlingenparticipatie. – De studenten worden gestimuleerd om met de verworven inzichten en methodieken aan de slag te gaan in de eigen klas- en schoolpraktijk. – De groep komt nog drie keer samen om te reflecteren over opgedane ervaringen; de begeleider ondersteunt met bijkomende tips en kaders. – Na elk moment wordt een nieuwe opdracht gegeven, zodat de studenten uitgedaagd worden om in te spelen op verschillende facetten van het schoolgebeuren.
Prijs:	€ 1200 (excl. vervoersonkosten; indien mogelijk gebruiken we het openbaar vervoer)

> **Ervaringsgericht leren**

Duur:	Vier momenten
Aantal dlrs:	Alle studenten worden betrokken, een groep van max. 20 studenten vormt de stuurgroep
Aanbod:	<ul style="list-style-type: none"> – Samen met de lerarenopleiding worden domeinen afgebakend waarover jullie studenten kunnen participeren: over welke items binnen de opleiding willen jullie het graag hebben met de studenten? – We dompelen de studenten onder in de principes van leerlingenparticipatie door hen te laten meedenken over hun eigen opleiding. – We pakken aandachtspunten voor de lerarenopleiding aan, samen met de studenten. – In de laatste sessie reflecteren we met de studenten over hun ervaringen en maken we de vertaalslag naar de eigen klas- en schoolpraktijk.
Prijs:	€ 1200 (excl. vervoersonkosten; indien mogelijk gebruiken we het openbaar vervoer)

Participatief werken is voor ons meer dan een model of methodiek. Het is een manier van werken. Dat betekent dat wij:

- > Enkel begeleidingen en vormingen doen na een (telefonisch) intakegesprek
- > Zelf participatief werken tijdens onze vormingen
- > Het SPEELS aanpakken: Simpel, Plezant, Ervaringsgericht, Eerlijk, Leerrijk en Samen

Heeft u interesse in één van onze formats? Wil u samen op zoek gaan naar een aanbod op maat? Of wenst u bijkomende informatie? Contacteer ons vrijblijvend.

Vlaamse Scholierenkoepel vzw

Evvy De Ridder
Bolwerksquare 1A bus 9
1050 Brussel
info@scholierenkoepel.be
www.scholierenkoepel.be
0495/60 25 20
02/894 74 70

Doedèskadèn vzw

Jan Van Dijck en Saskia Vandeputte
Oude bergsebaan 106
2950 Kapellen
info@doedeskaden.be
www.doedeskaden.be
0485/74.00.06
03/605.21.26

Biografie van de vormingsmedewerkers:

Saskia (°1982) was als (hoofd)instructeur en bestuursvrijwilliger actief in het landelijk jeugdwerk. Bij de Vlaamse Scholierenkoepel verrijkte ze haar expertise rond leerlingenparticipatie op school. Saskia is gebeten door het vormgeven van participatie en het begeleiden van leerprocessen in de brede non-profitsector. Momenteel traint ze leerkrachten on-the-job in het 'structureel coöperatief leren' en 'Meervoudige Intelligentie'. Daarnaast zet ze studenten in de lerarenopleiding aan de Universiteit Antwerpen aan het denken over hun groeiproces als onderwijsprofessional. Saskia combineert theoretische bagage uit haar studies onderwijskunde met tools en inspiratie uit de praktijk.

Jan (°1959) begeleidt veel scholen, leerlingen én leerkrachten om zowel op de basis- als de secundaire school participatie mee vorm te geven. Als co-auteur van het participatiehandboek *oprechte deelneming* (uitgegeven door Doedèskadèn vzw en het kinderrechtcommissariaat) is hij een veel gevraagde gast voor lezingen en studiedagen rond dit thema. Jan is een autodidact die erin slaagt een taal te hanteren om zowel de leerkracht als de leerling (in alle opleidingsvormen en van alle leeftijden) te boeien. Zijn aanpak is gevoed door wat leeft én werkt in de praktijk. Getuigen hiervan zijn de vele scholen en voorzieningen voor mensen met een beperking die aan de slag gingen met zijn methodieken.

Evvy (°1982) is dagelijks bezig met het ondersteunen van leerlingenparticipatie op scholen: via vormingen aan leerlingenraden of leerkrachten, trajectbegeleidingen met scholen of vertegenwoordigingswerk in organisaties die meer participatief willen werken. Evvy wil hierbij vooral de praktijkvoorbeelden naar voor schuiven die ze te horen krijgt van scholen, en zo mensen aan het denken zetten over hun huidige en wenselijke plaats binnen het participatiecontinuüm. Ze doet dit alles vanuit een achtergrond als sociaal-cultureel werkster, eerdere werkervaring in het vormings- en jeugdwerk en een open houding om samen tot oplossingen te komen.